

MITT LIV SOM FRIMÄRKSHANDLARE

AV BENGT LILJA

Bengt Lilja på sitt kontor på 1980-talet.

Tidigare års vinnare i vår traditionella Berättartävling har alla varit samlare. Årets förstapristagare kommer från "andra sidan disken", d.v.s. han har varit frimärkshandlare. Berättelsen överstiger den för tävlingen stipulerade längden – vi måste dela upp den i två delar – men det anser vi är förlåtet med tanke på alla de dråpliga anekdoter vi får ta del av!

Efter avslutad skolgång fick jag 1947 anställning som tullombud på en spedisjonsfirma. Kriget hade slutat två år tidigare, så affärerna blomstrade i Sverige. Det var en fantastisk tid för en ung grabb att komma ut i förvärvslivet.

Men, efter ganska kort tid

efter fredsslutet hade Sverige förbrukat sin valutakassa, varför det begärdes importlicens på allt inköpt från utlandet.

Stoppet var omedelbart, och drabbade bland annat ett stort fartyg från USA, som hette M/S Bio-Bio och låg i Malmö frihamn. Detta betydde massor av jobb för ett tullombud, som

måste hjälpa till med importlicens för varje liten vara. Det var en nyttig erfarenhet som jag har haft nytta av åtskilliga gånger senare.

Mitt stora intresse

Ända sedan sjuårsåldern hade jag samlat frimärken, och min kamrat och jag letade många

gångar efter fynd hos den i Malmö legendariska Lotte Malmsten, som hade en frimärksbutik i närheten av Lilla Torg. Hon var en väldigt snäll person, som gärna lät oss sitta i hennes butik och handla för våra små fickpengar.

Men efter mitt första jobb hade jag råd att spendera mer på frimärken. Min första lön var 110 kronor i månaden, hälften betalade jag hem. Med dagens mått på pengar kan det tyckas litet, men ett brev kostade 20 öre, och ett paket 60–90 öre att skicka.

Genom firman där jag arbetade, kunde man sända gåvopaket till Tyskland, som var totalt utarmat efter kriget. Det blev min uppgift att åka till tullen, som öppnade alla paket för att kontrollera innehållet.

Av någon anledning som jag inte minns, kunde paketen endast skickas med en fiskebåt, men eftersom många firmor sysslade med gåvopaket, gick båten ganska ofta.

Gåvopaket mot frimärken

Vid ett tillfälle kom jag över en stencilerad tysk frimärkstidning, i vilken många tyska samlare annonserade om att de önskade frimärksbyte. Jag skrev till flera av dem, och förslög att om de sände mig 100 tyska frimärken, skulle jag skicka samma antal svenska.

Svarsprocenten var överväldigande! Men de flesta undrade om jag inte kunde sända dem ett gåvopaket istället, så skulle de betala mig med frimärken.

Sagt och gjort. Men var skulle jag få kapital ifrån? Min fader som var försäljningschef på en firma som sålde cyklar, ordnade så att jag på min fritid fick korrekturläsa deras nya försäljningskatalog, och med den betalningen kom jag igång.

Gåvopaketen kunde köpas färdiga, och pengarna räckte till tre paket.

En guldgruva!

Efter 1945 var all handel med tyska frimärken utgivna under

Efter kriget var alla frimärken utgivna under Hitlerregimen förbjudna. Här ser vi ett exempel på hur man kunde lösa ett akut behov av porto, genom att svärta över Hitlers porträtt. Detta valörpåttryck är dock orderstämplat.

Hitlerregimen förbjudna. Men här kommer det intressanta! Alla ockupationszoner i Tyskland utgav egna frimärken vid denna tid, 1945–46, för att inte tala om alla städer och landskap. Jag hamnade i en guldgruva!

Men det gällde att omsätta så att jag fick fram pengar till nya paket. Jag började med att sätta in småannonser i Nordisk Filateli. Det blev en verklig succé, så 1948, endast 17 år gammal, publicerade jag min första helsidesannons!

Tyska inte alltid så lätt

Under tonåren finns det som bekant konkurrerande intressen, varför jag ibland dröjde med svaren till mina nyfunna tyska vänner.

Jag minns en som hette Rudolf Kecke i Leipzig, som tyckte att jag dröjde lite länge med mitt svar. Jag hade läst tyska i skolan, men ibland hade jag svårt med översättningen. Så när jag svarade Herr Kecke och skulle tala om att anledningen till dröjsmålet var att jag hade mycket att göra på mitt arbete, skrev jag så här:

”Ich habe Hochzeit in meine Arbeit”.

Hans svar kom snabbt där

han gratulerade mig till mitt bröllop.

Valutareform

År 1948 skedde en valutareform i Tyskland, och riksmarken bytte namn till D-mark och Ostmark. Det betydde att de befintliga frimärkena behövde övertryckas för att gälla i respektive zon.

Så skedde också, och de allierade zonerna fick ett rutövertryck, Berlin med stadsnamnet och ryska zonen med ett handstämpelövertryck. Det senare blev värdefullt, varför det vimlar av förfalskningar.

Från hobby till yrke!

Efter ett längre uppehåll med frimärksaffärer, beslutade jag mig 1973 för att bli proffs i frimärksbranschen, och startade en auktionsfirma.

Det första året drev jag firman från min bostad, men sedan jag hittat en lokal i Valandspassagen på Kalendegatan i Malmö, sköt affärerna fart. Två pensionärer som var duktiga filatelister trädde in på arenan och skötte butiken med liv och lust, medan jag ägnade mig åt att skaffa inlämningar till auktionerna. Det senare innebar många resor i inlandet såväl

Tysklandsoffert nr 2, 1949

— Obeg. där ej annat angives. —

Zumstein-nr			
1/9	1945	AM Post, USA-tryck	0: 50
		D:o, beg.	0: 25
10/15	1945	AM Post, Eng. tryck	0: 35
16/35	1945	AM Post, tyskt tryck	4: 80
922/48	1946	Siffertyp	2: —
949/52	1946	Leipzigmäss, otand.	0: 70
949/52	1946	Leipzigmäss, tand.	0: 50
955/56	1947	Värmissa * el. o	0: 20
957/76	1947	Ehettserie	0: 80
977/78	1947	H. von Stephan * el. o	0: 10
979/80	1947	Höstmäss	0: 10
981/82	1948	Värmissa * el. o	0: 10
983/84	1948	Hannovermäss * el. o	0: 10
983/84	1948	Sammantrycksblock	1: —
1000/15	1948	Tapetövertäck	2: 50
1016/31	1948	Bandövertäck	2: 50
1050/65	1948	Handstämpelövertäck	3: 50
1066/81	1948	Maskinövertäck	1: 75
1082/85	1948	Kamerömmen	1: 25
1111/12	1948	Höstmäss	0: 20
1113/32	1948	Maskinövertäck 'BERLIN'	3: 75
1133/37	1948	Maskinövertäck på Siffertyp 1946 * el. o	0: 75
1138/44	1948	Maskinövertäck på Berlin 1945 * el. o	0: 75
1138 B	1948	D:o, 5 pfg. sågtand. * el. o	0: 10
1148	1948	Frimärkets Dag * el. o	0: 10
1149/64	1948	Politiker	1: —
1165	1948	Nödhjäl, tand. & otand. * el. o	0: 10
1166/67	1948	Hjäl, Berlin * el. o	0: 15
1168	1949	Liebknecht & Luxemburg * el. o	0: 10
1173/74	1949	Värmissa	0: 30
	1949	Folkkongress * el. o	0: 10
	1949	D:o med övertäck	0: 10

FRANSKA ZONEN:
1/9 1946 Vapen ..... 5:—

BADEN:
1/13 1947 Ehettserie 0: 50

RHEINLAND-PFALZ:
1/15 1947 Ehettserie 0: 50
30/31 1948 Nödhjäl, Ludvigshafen 0: 50

WURTEMBERG:
1/13 1947 Ehettserie 0: 50

Samtliga serier kompletta. 1949 års nyheter beräknas inkomma under den närmaste tiden. — Förhandsbeställningar emottagas redan nu. — Annonsen gäller i mån av tillgång hela hösten. Order kr. 15:— franko. — Vid köp av mer än 10 serier av samma sort lämnas rab. på Zumsteins noteringar. □ Postg. 24 72 43

STADT BERLIN:			
1/7	1945	Ateruppbyggnad	* 0: 45
		D:o, beg.	0: 15
SAARLAND:			
206/25	1947	Ehettserie	2: 75
226/38	1947	D:o, med övertäck i franc	2: 75
262/83	1948	1 års författning	0: 50
284/65	1948	Ungdomshärbärg	0: 50
	1949	Universitet	0: 35
OSTSACHSEN:			
11/19	1945	Siffertyp	0: 65
23/24	1946	»Wir bauen auf»	0: 25
WESTSACHSEN:			
5/16	1945	Siffertyp Wz IX	0: 80
17/18	1945	Musterschan	0: 60
19/30	1946	Volkssolidarität	1: 50
31/36	1946	Stadsbilder med vm.	0: 70
		D:o, beg.	0: 35
31/36	1946	Stadsbild. u. vm., grått ppr	0: 60
		D:o, beg.	0: 40
SACHSEN:			
1/6	1945	Vapen	1:—
20/21	1946	Jordform, otand.	0: 15
		D:o, beg.	0: 10
22/23	1946	D:o, tand. på cig.-ppr	0: 15
24/26	1946	Ateruppbyggn., tand. * el. o	0: 20
24/26	1946	D:o, otand.	0: 55
MECKLEMBURG-VORPOMMERN:			
3/6	1945	Fascistoffer	5: 50
7/9	1945	Jordform	2: 50
7 A/9 A	1945	Jordreform	2: 50
10/12	1945	Barnhjälp	0: 90
THURINGEN:			
1/3	1945	Ehettserie	0: 90
11/14	1945	Brobygge	1:—
STADT GÖRLITZ:			
12/42	1945	Siffertyp	0: 375
STADT FINSTERWALDE:			
1/12	1945	Ateruppbyggnad	0: 50
STADT LUBBENAU:			
1/4	1945	Solidaritetsaktion	2: 75
5/12	1945	Ateruppbyggnad	2: 75
STADT MEISSEN:			
1/2	1945	Maskinövertäck	1: 75
		D:o, beg.	4: 50
		1945 Handstämpelövertäck	
		»DEUTSCHLANDS VERDERBER», kpl. 24 val. 50:—	
		1945 D:o, stämp. på orig.-brev 50:—	

S-T KNUTS VAG 7 **BENGT LILJA** M A L M Ö

Min första helsidesannons i Nordisk Filateli som jag satte in 1948, endast 17 år gammal.

→ som utrikes, bl.a. till USA vilket jag återkommer till.

Hausse!

På 1970-talet uppstod en hausseartad uppgång i frimärksbranschen, med ständiga pris-höjningar i frimärkskatalogerna. Efter ett par år anställde jag en ung medarbetare samt en kassörska på halvtid.

Mitt stora brevtresse hade medfört att jag hade skaffat ett stort brevlager från världens alla hörn. Därför började jag åka på utställningar och mäsor i Europa. Det blev många turer till Tyskland, där det bl.a. fanns en berömd mässo i Essen. Första dagen som var en lördag, kom 100 000 besökare – otroligt! Men så var det ju också på det glada 1970-talet.

Handlingskraftig syster

En liten episod som jag minns

från Essen var när min lillasyster var med och hjälpte till i vår monter. Hon hade nämligen mycket goda kunskaper i tyska. Vi hade en hörnmonter och alla brev var inplastade och låg i kassetter som fyllde borden.

Kunderna stod axel vid axel och letade brev. Plötsligt rusade min syster fram, och med båda händerna tog hon tag i slipsen på en kund och slät ner honom mot lådorna!

– Han har stulit, skrek hon, utan att släppa taget.

Det visade sig att han hade en plastpåse mellan sig och lådorna, och i den låg ett 10-tal brev som han inte hade betalat.

När vi hade konstaterat faktum bad jag min syster släppa taget om tjuven, för han började bli blå i ansiktet!

Informell bankdirektör

Ganska snart började erbjudan-

den om inköp komma. Jag lärde känna en pensionerad läkare i Köpenhamn, som hade samlat ihop en samling som var fantastisk. Men att lämna in på auktion var det inte tal om. Kontant skulle det vara.

Här var goda råd dyra. Jag ville gärna ha samlingen, men hur skaffa så mycket pengar? En av "mina" pensionärer i butiken hade varit egen företagare, och bankdirektören för Malmös största bank hade i unga år varit anställd hos honom.

Vi travade därför upp på huvudkontoret och kom in i ett stort direktörsrum. Efter ett kort förhör ställde denne kände bankdirektör en fråga som jag aldrig glömmet:

– Hur mycket kulor behöver du?

Jag nämnde summan, och han kallade in en tjänsteman som skrev ut handlingarna.

Glad som en speleman åkte jag till Köpenhamn och köpte den första samlingen. Pengarna räckte endast till en samling i taget, men innan året var slut hade jag spenderat 700 000 kronor!

Praktfull entré!

En morgon när vi kom till butiken hade det varit inbrott, och en sten hade kastats genom det största skyltfönstret, som fått ett stort hål. Entrén var belägen mellan detta och ett annat stort skyltfönster. Det fick till följd att varje gång vi öppnade ytterdörren svajade den skadade rutan av lufttrycket, så att den började spricka. Vi ringde glasmästaren och satte oss att vänta på honom.

En av de pensionärer som hjälpte mig i butiken tillhörde inte de morgontidiga, och kom i sakta mak spatserande med sin stödkäpp i passagen. När han ser oss rycker han upp dörren och skall säga "god morgon". Han hann till "god", sedan rasade hela skyltfönstret med ett dån!

– Men broder, hur öppnar du egentligen dörren, sade den andre pensionären, medan vi försökte lossa den hand som

fortfarande krampaktigt höll fast i dörrhandtaget.

Dyrbar tillfällighet!

Som handlare är det svårt att samla på "normalt" vis, så man måste hitta en nisch som är både svår och liten, för att det inte skall bli alltför omfattande och dyrt. Mitt intresse blev Skanörstämplar, som är ett lika smalt som svårt område. Orten hade post redan på 1700-talet.

Att hitta ett skillingmärke med stämpeln visade sig stört omöjligt, men en dag hände något märkligt. En måndagsmorgon på kontoret ringde en kollega från Stockholm, och berättade att han varit på en s.k. bonnauktion på Österlen, där det bjudits ut en totalt värdelös frimärkssamling för 100 kronor. Men på förstasidan i albumet fanns det en trasig fyraskilling med en vacker Skanörstämpel mitt i prick!

– Men ve och fasa, sade han, jag fick en annan budgivare emot mig, och när han bjudit upp samlingen till 1 600 kronor gav jag upp.

Jag tyckte det var bussigt att han tänkte på mig, och nu visste jag att det i alla fall fanns en skilling med en Skanörstämpel.

På eftermiddagen kommer en kund in på kontoret och berättar att han varit på en auktion på Österlen, och skaffat mig en trasig fyraskilling med – en Skanörstämpel!

– Men, sade han, jag fick betala 1 600 kronor för samlingen, tack vare en tokig stockholmare. Annars hade du fått den för 100 kronor.

Den berömde Jensen

I Malmö fanns och finns fortfarande, en stor auktionsfirma som jag alltid hade ett trevligt samarbete med. På deras tillställningar i samband med auktionerna var jag en frekvent gäst.

Efter en sådan lunch minns jag en episod som jag aldrig glömmer. Mina kolleger skulle auktionera ut en stor samling

Min Skanörsamling som berett mig mycket nöje är såld, och jag har dessvärre inga andra bilder av objekt ur den än denna fotostatkopiering – av ett mycket sällsynt brevklipp.

Danmark som tillhörde en känd dansk samlare som hette Jensen. Jag satt vid sidan om honom vid lunchen, och jag uppfattade honom som en sympatisk person.

Några dagar efter auktionen ringde telefonen, och Jensen presenterade sig och undrade om jag ville komma till Danmark och hämta en samling till min kommande auktion. Han bodde i en villa strax utanför Køge, och jag fick en väginstruktion.

Snabbt till Danmark!

Upprymd av att få en inlämning av denne storsamlare, satte jag mig redan dagen därpå i bilen och anlände till Køge vid middagstid. Det var lite svårare att hitta vägen till villan, men efter några felkörningar fann

jag en grusväg som ledde till ett pampigt hus.

Jag gick till ytterdörren och ringde på, men fick inget livstecken. Men jag hade observerat en man som höll på att gräva ett dike i närheten, och gick fram till honom och frågade om han visste var ägaren fanns.

– Er det dig, der er frimærkehandleren, frågade han.

Jag svarade jakande.

– Det er mig, der er Jensen, sade han. Så må vi kigge på min samling!

Min förvåning var stor – detta var ju inte *den* Jensen!

Hotfull stämning

Han hävde sig med kraft ur diket, och vi gick till en liten obetydlig stuga som låg lite avsiddes, och den var om man säger så, inte precis av samma klass

Så här såg min monter ut på världsutställningen Amphilex 77 i Amsterdam. Bakom disken längst t.v. undertecknad, framför mig min handlingskraftiga lillasyster Kerstin, och t.h. om henne min alltsedan ungdomen gode vän Åke Bjerhammer.

Här en bild från min monter i Wien på världsutställningen WIPA 82. Jag flankeras av min hustru Eva och yngste son Anders.

→ som det pampiga huset en bit bort. Stugan bestod av ett enda rum med en spis i hörnet, och ett stort bord mitt i.

Redan nu kände jag ett visst obehag, särskilt när han bad mig sitta så att bordet stod mellan mig och utgången.

Han satte på kaffe, och ställde ett stort bröd och en brödkniv modell större framför mig på bordet. Han sade att smöret var slut, och att det kanske inte gjorde något.

Därefter plockade han fram en ostämplad samling Danmark ur rummets enda skåp. Samlingen innehöll endast billiga frimärken, och värst var att allt var svårt fuktskadat, alltså helt värdelöst.

Han var emellertid väldigt påstridig och påstod att det var ett högt värde på samlingen, och ville att jag skulle sälja den på auktion till ett högt pris.

För att komma undan – jag kände mig förståeligt nog inte helt säker i hans sällskap – menade jag att samlingen hellre borde säljas genom en dansk handlare, och att jag kunde ta den med mig till Köpenhamn till en sådan på hemvägen.

Kom inte undan så lätt!

Men så lätt kom jag inte däriifrån. Han ville inte lämna från sig samlingen om han inte fick kontant betalning, och efter långa diskussioner kom vi överens om att han skulle följa med

till Köpenhamn för att personligen överlämna den.

Han bytte varken kläder eller rengjorde sina minst sagt skitiga stövlar, så det var en inte särskilt behaglig lukt som spreds i min rätt så nya bil, och jag var helt enkelt tvungen att köra med sidorutan nervevad hela vägen till Köpenhamn.

Han propsade också på att få bli körd tillbaka till Køge efteråt, men det tyckte jag att min danska kollega kunde göra.

Väl framme hos honom gick Jensen ur bilen och in i butiken.

Då körde jag...

Dagen därpå ringde den danske kollegan, och bad mig kyligt att inte hänvisa fler kunder till honom. Han hade varit tvungen att köra Jensen tillbaka till Køge.

En tid senare träffade jag kollegan på en mässa, och jag kände mig skyldig att bjuda honom på lunch. Vi skrattade då båda glatt åt min fadäs, och vi kom överens om att ringde det fler Jensen till mig, skulle jag kolla upp dem med honom.

"Postfriskt i bankfack"

En dag blev jag uppringd av en företagsledare som jag kände till namnet. Han berättade att han hade ett stort parti ostämplade svenska frimärken, som han ville sälja på auktion. Jag satte mig i bilen och körde till orten där han hade sitt företag.

Efter anmälan i receptionen fick jag företräde. Företagsledaren berättade då att frimärken samlade han inte, men han hade de senaste 30 åren investerat i frimärken, så fort Posten gett ut nya. Han förvarade partiet i ett bankfack på ortens bankkontor. Skönt, tyckte jag, då kunde det väl inte röra sig om så stora mängder.

Men när vi kom till banken häpnade jag, för jag trodde inte att det fanns så stora bankfack. Det var gissningsvis en halv kubikmeter stort – och sprängfyllt!

Samla av glädje, inte som investering

Ägaren berättade att han i alla år köpt minst 100–200 serier av varje ny utgåva, ibland mer. Bl.a. fann jag minst 100 kompletta serier av Tre Kronor.

Han berättade också att nu skulle han pensionera sig och flytta utomlands, och därför kunde det vara lämpligt att inkassera vinsten.

Jag försökte då att så skonamt som möjligt förklara för honom, att om detta kom ut på marknaden, så skulle den vara förstörd för många år framöver. Detta skedde i början av 1980-talet, och de investerare som då härjade, hade börjat dra örnen åt sig då marknaden blivit svagare.

Vi tog adjö av varandra på ett mycket avmätt sätt.

Några år senare avled mannen, och jag förmodar att arvingarna realiserade lagret. Och mycket riktigt har sådant material sjunkit i värde, och kan sedan länge köpas långt under nominalvärdet.

Min slutsats är att man skall samla frimärken som samlare, och inte som investerare och tro att man kan tjäna pengar på nytgåvor.

Det finns så många andra intressanta vinklingar för en filatelist! □

I nästa nummer avslutas artikeln med fler minnen och anekdoter från frimärksvärlden "från andra sidan disken".